

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE**

*Cu titlu de manuscris:
CZU: 342.39:342.4(478)(043.3)*

UNGUREANU CIPRIAN GABRIEL

**STATUTUL JURIDIC
AL ORGANIZAȚIILOR NONGUVERNAMENTALE
ÎN STATELE DEMOCRATICE**

*Specialitatea:
552.01. – Drept constituțional*

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2015

Teza a Teza a fost elaborată în cadrul *Centrului Cercetări Juridice* al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

Conducător științific:

Anatol Bantuș, doctor în drept, profesor universitar

Consultant științific:

Gheorghe Costachi, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Referenți oficiali:

1. *Guțuleac Victor*, doctor în drept, profesor universitar
2. *Cușnir Marcel*, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

Componența Consiliului științific specializat:

1. *Guceac Ion*, **președinte**, doctor habilitat în drept, profesor universitar, membru corespondent
2. *Goriuc Silvia*, **secretar științific**, doctor în drept, conferențiar universitar
3. *Balmuș Victor*, doctor habilitat în drept, profesor cercetător
4. *Smochină Andrei*, doctor habilitat în drept, profesor universitar
5. *Cârnaț Teodor*, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Susținerea tezei va avea loc pe data de 28 decembrie 2015, la ora 14:00, în ședința Consiliului științific specializat D 18.552.04 – 11 la Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 1, bir. 408.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei, la Biblioteca Națională a Republicii Moldova și pe pagina web a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (<http://www.cnaa.acad.md>).

Autoreferatul a fost expediat la 27 noiembrie 2015.

Secretar științific

al Consiliului științific specializat:

Silvia Goriuc,
doctor în drept, conferențiar universitar

_____

Conducător științific:

Anatol Bantuș,
doctor în drept, profesor universitar

_____

Consultant științific:

Gheorghe Costachi,
doctor habilitat în drept, profesor universitar

_____

Autor:

Ciprian Gabriel Ungureanu

_____

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. Problema societății civile a devenit, în prezent, una centrală pentru societățile care au pășit pe calea democratizării, aceasta fiind un „instrument” indispensabil pentru atingerea unui astfel de scop. Respectiv, ea a preocupat constant cercetătorii din România și Republica Moldova în ultimele decenii, fapt ce a condiționat o abordare detaliată a acesteia din mai multe perspective. În acest context, s-a impus în atenție și problema ONG-urilor ca exponenți principali ai societății civile. Dincolo de studierea sociologică a acestor forme de asociere, tot mai mult se simte necesitatea unei abordări juridice profunde, menite să evalueze cadrul legislativ care stă la baza organizării și funcționării sectorului nonguvernamental.

Din punctul nostru de vedere, importanța studierii monografice a statutului juridic al ONG-urilor este relevată de faptul că anume de „calitatea” acestui statut, de garantarea și realizarea acestuia depinde substanțial dezvoltarea societății civile și impunerea sa ca partener important și necesar al statului în perioada contemporană de consolidare a democrației și a statului de drept.

Actualitatea studiului derivă atât din situația reală actuală a sectorului neguvernamental din România și din Republica Moldova (marcată de lipsa condițiilor necesare pentru existență și activitate), cât și din necesitatea deosebită de a consolida în perioada contemporană capacitățile ONG-urilor de a coopera cu statul și de a stabili parteneriate cu autoritățile acestuia. Or, un astfel de deziderat este impus practic de standardele democratice ale Uniunii Europene.

Pe de altă parte, trebuie să recunoaștem că o investigare complexă a problematicii este dictată și de interesul doctrinar redus în mediul academic românesc și moldovenesc (exceptând studiile realizate de către experții din cadrul ONG-urilor).

Printre cercetătorii, care au fost preocupați de problema societății civile, putem menționa: Cioabă A., Păvălan L., Pogăceanu R., Ionescu C., Dobrescu E. M., Dungaci D., Cristea D., Mureșan M., Duțu M., Căce S., Nicolăescu V., Anton A.-N., Rotaru S., Jura C., Lisetchi M., Rață N., Foca M., Nicolăescu V., Rotaru S. etc. (din România); Costachi Gh., Avornic Gh., Popa V., Smochină A., Guceac I., Marin C., Bantuș A., Bobână Gh., Sali N., Lașcu M., Cenușa D., Galben C., Pînzaru T., Roșca N., Gribincea L., Efrim O., Ceauș S., Țugui Ed., Todîca O.Iu., Mișin S., Țârdea B., etc. (din Republica Moldova).

În doctrina străină, problema societății civile și a ONG-urilor s-a bucurat de o atenție mai mare, preocupând asemenea cercetători precum: Lador-Lederer J.J., Weyers H., Beigbeder I., Mawlawski F., Brett R., Schoener W., Judge A., Pouligny-Morgant B., Weiss T.G., Uvin P., Weiss T. G., Clarke G., Martens K., Richmond O.P., Carey H.F.; Dermagne J., Jenkins G.W., Кочетков П., Матузов Н.И., Автономов А.С., Батьянова Л.И., Гребенников В.В., Дмитриев Ю.А., Тодыка О.Ю., Гриб В.В., Мерешкин Д. Е., Ивакин А., Гакало Е.В., Карлина Т.М., Фатов И.С., Янковская Е.В. etc.

În ceea ce privește nemijlocit problema statutului juridic al ONG-urilor, constatăm, cu regret, prezența unui număr infim de studii în ambele areale științifice, în pofida semnificației deosebite teoretice și practice a acestui subiect pentru

dezvoltarea teoriei juridice și pentru consolidarea societății civile și a democrației participative.

Axându-ne în lucrarea de față pe această problematică, ținem să precizăm chiar de la bun început că practic e de la sine înțeles faptul că un studiu profund în acest sens ar avea un caracter interdisciplinar și interramural, întrucât organizarea și activitatea organizațiilor nonguvernamentale sînt reglementate de diferite acte legislative ce fac parte din mai multe ramuri de drept, precum dreptul constituțional, administrativ, civil, fiscal, dreptul mediului etc. În pofida utilității și valorii deosebite a unui astfel de demers științific, în cuprinsul prezentei teze de doctorat considerăm prea pretențios un asemenea obiectiv, ba chiar nici nu ne este permis ținînd cont de specialitatea și limitele de volum pe care trebuie să le respectăm. Iată de ce, conformîndu-ne cerințelor în domeniu, în cele ce urmează ne vom axa în special pe coordonatele constituționale ale societății civile și organizațiilor acesteia, pentru a contura statutul juridic al ONG-urilor ca parteneri ai statului în democrațiile constituționale din România și Republica Moldova.

Scopul și obiectivele studiului. Conștientizînd semnificația științifico-practică a problemicii în cauză, în prezenta teză de doctorat ne propunem **scopul** să studiem organizațiile nonguvernamentale ca exponenți principali ai societății civile, în vederea conturării statutului lor juridic și aprecierii cadrului constituțional și legislativ ce permite manifestarea acestora ca parteneri ai statului în cadrul democrației constituționale din România și din Republica Moldova.

Pentru realizarea acestui scop, trasăm următoarele **obiective**:

- analiza formelor de organizare a societății civile și identificarea ONG-urilor în cadrul acestora;

- argumentarea rolului ONG-urilor ca exponenți principali ai societății civile, în dezvoltarea democrației;

- dezvoltarea conținutului și rolului pluralismului ca fundament constituțional al societății civile și al ONG-urilor în statele democratice;

- analiza dreptului la asociere ca fundament al statutului constituțional al ONG-urilor;

- fundamentarea teoretică a statutului juridic al ONG-urilor și identificarea tipurilor de statute de care dispun acestea;

- analiza conținutului statutului juridic al ONG-urilor în România, Republica Moldova și actele Uniunii Europene, în vederea aprecierii contribuției pe care o are la afirmarea sectorului neguvernamental ca partener al statului în contextul democrației participative.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Prezenta lucrare este una dintre puținele investigații științifice complexe, monografice din arealul științific românesc și cel moldovenesc, consacrată studierii statutului juridic al ONG-urilor în contextul democrațiilor constituționale. Ea cuprinde generalizarea diferitor viziuni expuse în doctrină și argumentarea poziției autorului asupra celor mai importante aspecte ale problemicii în discuție.

Noutatea științifică a lucrării derivă din încercarea de:

- a identifica principiile de interacțiune a statului cu societatea civilă și ONG-urile;

- a elucida fundamentele constituționale ale ONG-urilor;
- a explica esența semantică a conceptului de organizație nonguvernamentală și locul acestei organizații în sistemul organizațiilor societății civile;
- a preciza conținutul statutului juridic al ONG-urilor și tipurile acestuia.

Elemente importante de noutate științifică a rezultatelor obținute se regăsesc în argumentarea necesității consolidării constituționale și legislative a statutului juridic al ONG-urilor, în vederea asigurării dezvoltării și consolidării societății civile în România și Republica Moldova.

Originalitatea științifică a studiului realizat derivă din însuși scopul și obiectivele prestabilite, orientate în ansamblu spre dezvoltarea teoriei statutului juridic al ONG-urilor ca element important necesar atât consolidării societății civile, cât și dezvoltării democrației participative.

În concret, originalitatea studiului constă în abordarea distinctă a subiectului, axată pe trei aspecte importante:

- rolul și fundamentul constituțional al societății civile în perioada contemporană;
- particularitățile ONG-urilor ca exponent principal al societății civile;
- statutul juridic al ONG-urilor ca element necesar consolidării societății civile și dezvoltării democrației participative.

Problema științifică importantă soluționată constă în identificarea elementelor fundamentale ale statutului juridic al ONG-urilor și propunerea unor amendamente constituționale și legislative, necesare pentru consolidarea societății civile și a statutului ONG-urilor ca parteneri ai statului în România și Republica Moldova în contextul democrației participative.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Rezultatele investigației realizate sînt benefice dezvoltării continue a teoriei societății civile și a statului de drept, a democrației participative, a teoriei organizării și funcționării organizațiilor neguvernamentale, precum și a dreptului constituțional. Teza reprezintă o sursă monografică pentru cercetătorii din domeniile dreptului public, preocupați de problema societății civile și a organizațiilor neguvernamentale, a mecanismului de realizare a interacțiunii acestora cu statul. Rezultatele studiului pot servi drept repere orientative în cercetarea ulterioară a subiectului.

Concluziile și recomandările vor putea fi utilizate pe larg atât de teoreticienii care vor continua investigațiile în acest domeniu, cât și de practicieni pe parcursul soluționării problemelor concrete privind optimizarea legislației în materie și respectarea practică a acesteia.

Totodată, rezultatele tezei pot fi folosite în procesul didactic în calitate de suport teoretic pentru cursurile de specialitate. Materialele tezei pot constitui un suport pentru elaborarea unor lucrări științifice (monografii, teze de doctorat), manuale, cursuri de prelegeri universitare; ele pot fi utile pentru diferite niveluri de instruire (universitar, postuniversitar).

Aprobarea rezultatelor. Lucrarea a fost aprobată în cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, fiind examinată atât în ședința Centrului de Cercetări Juridice, cât și în ședința Seminarului Științific de Profil.

Principalele rezultate științifice obținute au fost publicate în reviste științifice de profil și aprobate în cadrul unor importante forumuri științifice naționale și internaționale, după cum urmează:

1. Ungureanu C. *Reflecții asupra cadrului juridic al ONG-urilor în România*. În: Teoria și practica administrației publice, materialele conferinței științifico-practice internațională din 22 mai 2015. Chișinău: AAP, 2015 (p. 253-257).

2. Ungureanu C., Costachi Gh. *Rolul organizațiilor nonguvernamentale în contextul democratizării societății*. În: Особенности адаптации законодательства Молдовы и Украины к законодательству Европейского Союза, международная научно-практическая конференция, 27-28 марта 2015 г. Кишинев, 2015 (p. 41-46).

3. Ungureanu C. *Positive Influence on Democracy in Relations between Nongovernmental Organizations and Public Institutions*. In: Indian Journal of Applied Research, January 2015, Volume 5, Issue 1 (p. 558-560).

4. Ungureanu C. *Fenomenul asocierii în Republica Moldova*. În: Revista Națională de Drept, 2015, nr. 2 (p. 48-52).

5. Ungureanu C. *Raportul putere politică-opoziție și rolul ONG-urilor în cadrul acestuia*. În: Legea și Viața, 2015, nr. 2 (p. 32-36).

6. Ungureanu C., Nemțoi G. *NGO-s as Instrument of Democracy*. In: International Journal of Humanities and Social Science, vol. 3 No. 16 [Special Issue – August 2013] (p. 110-113).

7. Ungureanu C., Ionescu Florea N., Negru G. *The role of NGOs in European governance*. In: The Annals of The “Ștefan cel Mare” University of Suceava. Fascicle of The Faculty of Economics and Public Administration, 2010, Vol. 10, No. 2 (12) (p. 284-210).

Cuvinte-cheie: societate civilă, pluralism, asociere, dreptul la asociere, organizație nonguvernamentală, stat de drept, statut juridic, asociație obștească, consituție.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1, intitulat **Interesul doctrinar față de statutul juridic al organizațiilor nonguvernamentale în statele democratice**, cuprinde o trecere în revistă a cercetătorilor care au fost preocupați de problema societății civile și a principalilor reprezentanți ai acesteia – organizațiile nonguvernamentale, în scopul aprecierii gradului de cercetare științifică a temei.

În cadrul doctrinei românești cu studii valoroase în domeniu s-au impus: Cioabă A., Păvălan L., Pogăceanu R., Ionescu C., Dobrescu E. M., Dungaciu D., Cristea D., Mureșan M., Duțu M., Cace S., Nicolăescu V., Anton A.-N., Rotaru S., Jura C., Lisetchi M., Rață N. etc.

În Republica Moldova societatea civilă a constituit obiect de studiu științific pentru: Costachi Gh., Avornic Gh., Guciac I., Popa V., Smochină A., Marin C., Bantuș A., Bobână Gh., Sali N., Lașcu M., Cenușa D., Galben C., Pînzaru T., Roșca N., Gribincea L., Efrim O., Ceauș S., Țugui Ed. etc.

În doctrina străină, problema societății civile și a ONG-urilor, s-a bucurat de o atenție mai mare, preocupînd asemenea cercetători precum: Lador-Lederer J.J.,

Weyers H., Beigbeder I., Mawlawski F., Brett R., Schoener W., Judge A., Pouligny-Morgant B., Weiss T.G., Uvin P., Weiss T. G., Clarke G., Martens K., Richmond O.P., Carey H.F.; Dermagne J., Jenkins G.W. etc.

Din doctrina rusească, se impun în atenție cu lucrări valoroase autorii: Кочетков П., Кравченко И.И., Матузов Н.И., Автономов А.С., Батъянова Л.И., Гребенников В.В., Дмитриев Ю.А., Тодыка О.Ю., Гриб В.В. etc. Nemijlocit statutul constituțional al ONG-urilor a fost dezvoltat în lucrările semnate de Мерешкин Д. Е., Ивакин А., Гакало Е.В., Карлина Т.М., Фатов И.С., Янковская Е. В. etc.

În baza studierii literaturii de specialitate, se face o analiză comparativă a situației existente în domeniu, se formulează problema de cercetare și direcțiile de soluționare a ei. În final, se argumentează scopul tezei și obiectivele principale pentru atingerea acestuia.

Capitolul 2, cu genericul **Organizațiile nonguvernamentale – exponent principal al societății civile**, reprezintă un compartiment de inițiere în tematica supusă investigației, în care se urmărește, în principal, dezvăluirea esenței și particularităților societății civile ca fenomen și concept, precizarea funcțiilor și rolului acesteia în perioada contemporană. O atenție deosebită se acordă formelor de organizare a societății civile și identificarea ONG-urilor în sistemul acestora, precum și abordării terminologice a conceptului de „organizație nonguvernamentală”.

Capitolul începe cu un paragraf (2.1. *Societatea civilă: concept, rol și funcții*), axat pe analiza etimologică și semantică a conceptului de „societate civilă”, precizarea rolului și funcțiilor acesteia.

Sub aspect semantic se invocă ideea că constituirea istorică a expresiei „societate civilă” cu semnificația de societate (comunitate de oameni apolitică), care se deosebește și, în același timp, se află în raport de corelație cu statul (comunitate politică) nu corespunde, în mod evident, cu respectivul sens exprimat, deoarece societatea civilă nu reprezintă societatea cetățenilor (subiecți politici), ci, din contra, formează o comunitate a persoanelor private (nepolitică) care posedă scopuri și interese particulare. În ceea ce privește comunitatea cetățenilor, ea reprezintă o comunitate politică, adică este statul (statul politic) propriu-zis, care este distinct de societate (societatea civilă). De altfel, nici „dreptul civil” (ca ramură a dreptului) nu este dreptul cetățenilor, ci un drept al persoanelor private.

Pe de altă parte, se precizează că expresia „societate civilă” este relativă, întrucât societate „necivilă” sau cu atât mai mult „anticivilă” nu există. Orice societate este constituită din cetățeni și, respectiv, în lipsa acestora, societatea este de neimaginat. Doar societatea prestată, necivilizată nu putea fi numită „civilă”, deoarece, în primul rând, era nedezvoltată, primitivă; în al doilea rând, pe acele timpuri nu existau asemenea noțiuni ca „cetățean” sau „cetățenie”. Strict vorbind, nu putea fi considerată societate civilă nici societatea sclavagistă, deoarece, o bună parte din membrii acesteia nu erau liberi și egali în drepturi. Același lucru este valabil și pentru societatea feudală [36, p. 84-85]. Momentul decisiv în acest sens a fost marcat de Marea Revoluție Franceză din secolul al XVIII-lea, pentru care societatea civilă a fost un principiu fundamental. Revoluția a proclamat apariția „cetățenilor”, aceștia fiind

definiți ca membri ai societății cu drepturi egale, care sînt conștienți de interesele personale, integrate cu interesele societății și ale statului [7, p. 82].

Referitor la definirea conceptului de „societate civilă”, se constată că numeroși cercetători consideră că este un demers prea dificil [9, p. 2; 25 p. 186] (deoarece aceasta variază de la o epocă la alta, de la o țară la alta și se află într-o permanentă evoluție [2, p. 350]), în timp ce unele voci recomandă abținerea de la formularea unei definiții prea riguroase [10, p. 3]. Cu toate acestea, practic fiecare din cei care au studiat fenomenul încearcă să-l explice în formule de definiții și să traseze o serie de caracteristici proprii acesteia.

Atît în timp, cît și la moment, „societatea civilă” a fost și este înțeleasă în mod diferit, fie ca o *totalitate de relații sociale, o realitate socială nestatală, o totalitate de persoane și instituții*, fie ca *nivelul cel mai înalt de dezvoltare a societății* [33, p. 16-21], moment ce explică practic de ce este dificilă formularea unei definiții stricte a acestui concept.

Evitînd a formula o definiție concretă în acest sens, autorul se orientează în principal pe accentuarea trăsăturilor caracteristice ale acesteia, precum: *societatea civilă este o societate a indivizilor liberi; o formațiune socială deschisă; un sistem pluralist cu o structură complexă; un sistem ce se autodezvoltă și autoguvernează; o societate democratică și de drept*. De aici, societatea civilă este văzută ca „o societate liberă, democratică și de drept, orientată spre individ, în care sînt respectate legile, tradițiile, dreptul și idealurile general-umane, în care este garantată libertatea asocierii, activității creative și economice, sînt create condițiile necesare pentru asigurarea bunăstării generale, respectării drepturilor și libertăților omului, societate cu mecanisme eficiente de limitare și control asupra activității statului”.

În același timp, autorul atrage atenția la formularea unei definiții juridice a societății civile, încercări în acest sens fiind atestate în literatura franceză. Astfel că, ținînd cont de faptul că societatea civilă nu poate fi recunoscută ca o persoană morală, ea este înțeleasă ca „o rețea de raporturi juridice stabilite între membrii săi, între aceștia și stat” [14, p. 25]. În consecință, dacă societatea civilă, din punct de vedere juridic, presupune un ansamblu de relații juridice ce reunesc oamenii, în afara familiei și a statului, atunci evident că este absolut necesară și prezența statului, singurul competent a stabili norme generale și a arbitra eventualele conflicte [3, p. 183]. De aici devine vădită legătura indisolubilă dintre stat și societatea civilă și, practic, imposibilitatea existenței unuia fără altul.

În continuare, un accent deosebit se pune pe funcțiile societății civile în baza cărora este conturat rolul acesteia în perioada contemporană. Astfel, printre cele mai importante funcții sînt identificate: *funcția de protecție* (a cetățenilor), *funcția de control* (asupra puterii), *funcția de participare* (a cetățenilor în activitatea statului), *funcția de ajutorare* (a statului prin prestarea diferitor servicii sociale), *funcția de democratizare* (de formare a opiniei publice), *funcția de reglementare (sau de gestionare) a conflictelor sociale* [26, p. 10-12]. Deci, în esență, societatea civilă îndeplinește o serie de funcții active atît în raport cu membrii săi, cît și în raport cu statul și autoritățile acestuia, urmărind în toate cazurile realizarea și concilierea intereselor comune.

Așadar, marcînd un grad avansat de maturitate a organizării democratice a corpului social și de implicare a cetățeanului în afacerile publice, societatea civilă semnifică disponibilitatea societății, a puterii și a cetățeanului de a conlucra în beneficiul comun și al fiecărei părți constitutive a societății [20, p. 77]. De aici se poate deduce că rolul societății civile este de a conlucra cu structurile guvernamentale pentru a găsi, împreună cu acestea, calea ideală pentru îmbunătățirea continuă a calității vieții.

Referitor la coraportul statului cu societatea civilă, autorul precizează că există o legătură strînsă între societatea civilă și stat, care se manifestă în aceea că fără stat, societatea civilă nu poate exista, iar statul fără o societate civilă dezvoltată nu este democratic. Însăși dezvoltarea structurilor societății civile necesită o putere politică care trebuie să asigure funcționarea efectivă a lor pe calea formării bazelor juridice, economice, ideologice, psihologice, fiind, în același timp, un garant al legitimității structurilor societății civile. La rîndul său, societatea civilă reprezintă un mecanism complex de echilibrare a tendinței puterii politice spre dominare absolută. În cadrul unui regim democratic între societatea civilă și societatea politică nu pot exista raporturi nici de subordonare, nici de coordonare, ci doar raporturi complexe de interdependență [31, p. 26].

În acest context, important este că o interacțiune normală cu societatea civilă poate avea doar un stat constituțional real democratic. Mai mult, însuși statul poate deveni real constituțional doar odată cu formarea societății civile. Statul constituțional este un produs, un garant și un izvor al societății civile, existența unuia fără altul fiind imposibilă. În același timp, interacțiunea lor trebuie să se bazeze pe principii democratice, consacrate constituțional.

Paragraful doi (2.2. *Formele de organizare a societății civile și identificarea ONG-urilor*) cuprinde un studiu asupra formelor de organizare a societății civile în scopul identificării de trăsături și particularități distincte ale instituțiilor acestora și de identificare a locului pe care îl ocupă organizațiile nonguvernamentale în ansamblul acestora.

În contextul identificării formelor de organizare a societății civile, autorul se pronunță pentru necesitatea recunoașterii unei noțiuni generale care să înglobeze întreaga lor diversitate, optînd în acest sens pentru sintagma de „instituții ale societății civile”. În același timp, sînt identificate următoarele trăsături caracteristice ale acestora: *sînt private, se autoguvernează* [18, p. 36], *nu sunt create pentru a realiza profituri personale; sunt benevole; sunt independente; sînt dezinteresate în ceea ce privește obiectivele lor și valorile pe care le apără* [23, p. 26-29].

Un alt moment important invocat ține de clasificarea acestor instituții ale societății civile. Astfel, este apreciată clasificarea realizată de cercetătorul C. Jura, care identifică următoarele categorii de organizații [16, p. 19]: *filantropice sau organizate pe „beneficiul public”, organizate pe principiul „beneficiul reciproc” al membrilor săi, centrate nu pe furnizarea unor servicii în sine, ci pe acțiuni politice*. Pornind de la particularitățile pe care le presupun aceste categorii de instituții ale societății civile, se conchide că din categoria ONG-urilor fac parte organizațiile centrate pe beneficiul public și cele centrate pe acțiuni politice, cu excepția partidelor politice.

În paragraful trei (2.3. *Abordarea terminologică a conceptului „organizație nonguvernamentală”*) se propune un studiu asupra originii și interpretării sociologice a termenului de *organizație nonguvernamentală*.

Astfel, se precizează că termenul „organizație nonguvernamentală” (abreviat ONG; în engleză NGO) a apărut după cel de-al Doilea Război Mondial, care a fost inițial inventat de către Organizația Națiunilor Unite (ONU). Pentru prima dată termenul („non-governmental organizations”) a fost prevăzut în art. 71 din *Carta ONU* [6], potrivit căruia ONG-urilor le este recunoscut un rol consultativ în procesul de elaborare a politicilor și de adoptare a deciziilor în cadrul ONU [21, p. 15; 5, p. 25]. Acest moment a determinat oamenii de știință să utilizeze acronimul ONG (și, respectiv, echivalentul său – organizație nonguvernamentală) numai atunci când se referă la acei actori societali care (în baza criteriilor ONU) sînt organisme internaționale și se angajează în activitatea desfășurată de ONU. Ulterior însă, mai ales începînd cu anii 1980, termenul ONG a devenit popular și pentru alți diferiți actori sociali implicați în afara cadrului ONU, la nivel internațional și național [21, p. 15].

În continuare, o atenție deosebită se acordă abordării sociologice a noțiunii. Se precizează că, în realitate, termenul de ONG a fost criticat pentru conotația sa negativă și inexactitatea pe care o conține. În unele state termenul este chiar tradus ca „împotriva guvernului”, „antiguvernamental”. Respectiv, unii autori susțin că termenul trebuie înlocuit cu o noțiune mai „pozitivă” [29, p. 228]. În acest sens, A. Judge consideră că acronimul „ONG” nu poate fi abandonat, această urmînd să i se atribuie un conținut nou „pozitiv”, bunăoară „Organizație Necesară Guvernării” („Necessary to Governance Organization”) [15, p. 156-180].

Pe de altă parte, termenul „organizație neguvernamentală” a fost criticat pentru că ar fi un „coș de gunoi” pentru tot ceea ce pur și simplu nu este guvernamental [27, p. 31]. Ca urmare a unei astfel de critici, alți savanți au introdus expresii alternative cu care a fost frecvent substituit, precum: „grup de presiune”, „grup de interese”, „organizație voluntară privată”, „sector independent de voluntariat”, „societate civilă”, „organizații din sectorul al treilea”, „organizație activistă”, „corp nonprofit”, „organizație profesionistă” etc. [1, p. 303; 30, p. 5], „organizație sau instituție a societății civile” [4, p. 58; 23, p. 7-9].

Dincolo de acest aspect, se precizează că abordarea sociologică definește ONG-urile în principal din perspectiva a ceea ce ele **nu sînt** [22, p. 278], adică *nonguvernamentale* (nu aparțin statului), *nonprofit* (nu sînt orientate spre obținerea profitului), *nonviolente* (nu-și realizează scopurile prin violență).

Așadar, abordarea sociologică permite conturarea unei definiții cuprinzătoare a ONG-urilor, care include toate caracteristicile tipice relevante, și anume, ONG-urile sînt organizații sociale, independente, formale (profesionalizate) al căror scop principal este de a promova obiectivele comune la nivel național sau internațional.

Capitolul trei cu genericul **Rolul organizațiilor nonguvernamentale în statul contemporan: fundamente constituționale și principii de interacțiune**, urmărește scopul de a elucida rolul organizațiilor nonguvernamentale ca factor de dezvoltare a democrației. În același timp, un obiectiv distinct urmărit în cadrul acestui capitol ține de analiza fundamentelor constituționale ale ONG-urilor – principiul pluralismului și

dreptul la asociere, precum și principiile de interacțiune a ONG-urilor cu autoritățile statului în calitatea lor de exponenți principali ai societății civile.

Paragraful întâi (3.1. *Organizațiile nonguvernamentale – factor de dezvoltare a democrației*) este consacrat precizării rolului pe care îl au organizațiile nonguvernamentale în calitatea lor de factor de dezvoltare a democrației.

Pentru început, autorul ține să evidențieze deosebirea dintre organizațiile nonguvernamentale și organizațiile guvernamentale și cele comerciale. În acest sens, menționează că organizațiile nonguvernamentale există pentru a furniza anumite servicii, pentru a apăra o anumită cauză sau pentru a promova anumite interese, în timp ce organizațiile de afaceri, pentru profit, au ca obiectiv declarat obținerea de profituri din producerea de bunuri și prestarea de servicii, iar organizațiile guvernamentale de a asigura și a controla, prin mecanisme speciale, menținerea ordinii și a bunăstării sociale [8, p. 43]. Prin urmare, pe fondul celorlalte două tipuri de organizații, apare destul de clar rolul și semnificația socială a organizațiilor nonguvernamentale.

Din analiza mai multor opinii expuse în literatura de specialitate la acest subiect, se conchide că rolul ONG-urilor este marcat de o serie de momente importante și anume: acestea sînt entități independente de stat și se bucură de încrederea membrilor societății, ele nu sînt supuse direct politicilor guvernamentale, ambițiilor politice și comerciale ale statului, ele promovează valorile și inițiativele civice în favoarea beneficiului public general, dispun de capacitatea de a mobiliza opinia publică asupra problemelor societății, contribuie la democratizarea și eficientizarea administrației publice, sînt mecanisme eficiente prin care cetățenii sînt reprezentați și participă la guvernare, se pot implica direct în implementarea standardelor democratice de guvernare a societății avînd potențialul necesar pentru monitorizarea funcționării autorităților publice.

Toate aceste momente conturează rolul distinct al ONG-urilor în ansamblul formelor asociative ale societății civile și, prin urmare, justifică necesitatea de a le recunoaște un statut juridic distinct.

Paragraful doi (3.2. *Pluralismul – fundamentul constituțional al societății civile și al ONG-urilor în democrațiile constituționale*) cuprinde un studiu profund al principiului pluralismului, atît sub aspectul conținutului și valorii acestuia, cît și sub aspectul reglementării sale constituționale în România și în Republica Moldova.

Motivul unui asemenea demers rezidă în faptul că, prin esența sa, pluralismul presupune existența diversității de: forțe, în interese, ideologii, culturi, valori, concepții, grupuri sociale etc. și a pluralității de forme de exprimare a acestora [13, p. 135], ceea ce practic caracterizează societatea civilă. Respectiv, recunoașterea pluralismului practic se identifică cu recunoașterea și acceptarea societății civile.

Un prim moment clarificat de autor privește distincția netă dintre conceptele *pluralism* și *pluralism politic* și constatarea faptului că la reglementarea sa constituțională ca principiu, în Republica Moldova nu s-a ținut cont de acest fapt, iar în România doar parțial. Astfel, în ambele Constituții *pluralismul politic* este recunoscut ca valoare supremă, în schimb, în raport cu democrația, Constituția României invocă rolul *pluralismului*, iar Constituția Republicii Moldova – doar a *pluralismului politic*. Dat fiind faptul că nu există o ierarhie valorică între tipurile de pluralism (politic, social, cultural, juridic, ideologic etc.), cel puțin pare ciudată

recunoașterea statutului de valoare supremă doar pluralismului politic și garantarea acestuia prin limitarea revizuirii textului constituțional (doar în România).

În urma analizei acestei situații, se ajunge la concluzia că ambele texte constituționale necesită unele modificări în vederea consolidării rolului pluralismului de a fi condiție și garanție a democrației. Astfel, în Republica Moldova este necesară delimitarea clară dintre *pluralism* și *pluralism politic*, iar în ambele Constituții se impune necesitatea de a consacra *pluralismul* drept valoare supremă (prin modificarea art. 1 alin. (1) din CR și CRM) și garantarea acestuia prin limitarea revizuirii textului constituțional (substituirea noțiunii de *pluralism politic* cu noțiunea de *pluralism* în art. 152 alin. (1) din CR și completarea art. 142 alin. (1) din CRM cu noțiunea de *pluralism*).

Paragraful trei (3.3. *Dreptul de asociere – condiție importantă pentru constituirea ONG-urilor în statul contemporan*) este consacrat studiului dreptului la asociere atât sub aspectul esenței și particularităților sale, cât și din punctul de vedere al consacării constituționale.

Pentru înțelegerea esenței dreptului la asociere, sînt analizate asemenea concepte precum *asociere*, care se referă la „o grupare voluntară liber consimțită, în vederea atingerii unui scop comun”, și *libertate de asociere* care constă în „acea facultate, recunoscută unei persoane, de a constitui o grupare, împreună cu alte persoane, în vederea atingerii unui scop, fără ca autoritățile statale să se opună la aceasta”. [12, p. 22]

În contextul studierii dreptului la asociere în lumina pluralismului, sînt conturate cîteva exigențe importante, precum: asociațiile sînt independente atât unele față de altele (prin specializarea scopurilor), cât și față de stat, ceea ce denotă libertatea înființării și funcționării lor. Pe cale de consecință, asocierea nu poate fi impusă (cu excepția exercițiului unei misiuni de serviciu public) și nici interzisă (prin autorizarea de asociații unice într-o anumită sferă a relațiilor sociale).

În continuare atenția principală este exată pe evaluarea modului în care acest drept este reglementat în atât Constituția Republicii Moldova, a României, cât și a altor state. Cu regret, se constată lipsa unei reglementări corespunzătoare a dreptului la asociere în general în Constituția Republicii Moldova, în textul acesteia fiind consacrat doar dreptul de asociere în partide politice și în sindicate. Respectiv, se motivează necesitatea operării de amendamente, în vederea garantării constituționale a dreptului la asociere și pentru alte instituții ale societății civile.

Paragraful patru (3.4. *Principiile interacțiunii ONG-urilor cu statul*) este consacrat unui aspect deosebit de actual, ce ține de interacțiunea societății civile cu statul prin intermediul reprezentanților săi – ONG-urile.

Din categoria principiilor ce stau la baza interacțiunii statului cu societatea civilă și nemijlocit cu reprezentanții acesteia – ONG-urile, potrivit cercetătorilor, fac parte: *principiul voluntariatului*, *principiul informării*, *principiul concilierii*, *principiul concursului în determinarea partenerilor*, *principiul susținerii reciproce*, *principiul responsabilității*, *principiul luării deciziilor în comun* [34, p. 89-96].

În baza conținutului și valorii acestor principii, autorul accentuează că doar o consacrare constituțională a principiilor interacțiunii organelor puterii de stat cu instituțiile societății civile poate garanta o reală colaborare dintre stat și societate, precum și să influențeze pozitiv autoritățile statului și instituționalizarea noilor

instituții obștești. În același timp, în literatura sînt atestate trei categorii de principii: *constituționale*, *legislative* și *normative* [33, p. 60], fapt, desigur, justificat, întrucît relațiile dintre stat și societatea civilă nu pot fi reglementate doar de Constituție.

Astfel, din categoria *principiilor constituționale* sînt menționate: legalitatea, egalitatea, răspunderea, unicitatea puterii de stat, separația și colaborarea puterilor etc., precum și *principiul egalității formal-juridice*, condiționat de egalitatea în drepturi a persoanelor și *principiul răspunderii* care stabilește survenirea consecințelor juridice negative pentru cei care încalcă normele dreptului ce reglementează relațiile interacțiunii date. Iar categoria *principiilor legislative și normative* cuprinde: - principiul recunoașterii de către organele puterii de stat a drepturilor și intereselor instituțiilor societății civile de a participa la procesul de elaborare și realizare a politicii de stat; - principiul asigurării drepturilor și intereselor instituțiilor societății civile; - principiul neingerinței reciproce; - principiul transparenței și colegialității elaborării și realizării în comun a deciziilor; - principiul răspunderii pentru obligațiile asumate; - principiul egalității în drepturi a instituțiilor societății civile la susținere din partea statului; - principiul controlului reciproc în limitele legii [33, p. 60-61].

Pornind de la valoarea acestor principii pentru asigurarea unei interacțiuni eficiente a statului cu societatea civilă și ONG-urile, autorul conchide asupra necesității elaborării unei Concepții cu reglementarea acestora, fapt prin care să le fie atribuită o semnificație politico-juridică concretă, care să permită realizarea și respectarea lor practică.

Capitolul 4, intitulat Conținutul statutului juridic al organizațiilor nonguvernamentale în Republica Moldova, România și în actele Uniunii Europene, conține un studiu axat nemijlocit pe conceptul de statut juridic. Pentru început, este dezvoltat statutul juridic al persoanei, pentru ca în baza acestuia să fie posibilă conturarea nemijlocită a statutului juridic al ONG-urilor. În acest context, o atenție distinctă se acordă statutului constituțional și statutului administrativ-juridic al ONG-urilor.

Capitolul debutează (paragraful 4.1. *Fundamentarea teoretică a statutului juridic al organizațiilor nonguvernamentale*) cu o analiză profundă a conceptului de „statut juridic” și particularitățile acestuia.

În context, se atrage atenția la etimologia cuvîntului „statut”, la sensul sociologic și juridic pe care îl presupune acesta, precum și la raportul dintre noțiunile de „situație juridică” și „statut juridic”. Ca rezultat, se susține că „statutul” presupune o stare, o situație a persoanei. În cazul în care situația persoanei este reglementată prin norme juridice, sîntem în prezența unei situații juridice [19, p. 372].

Referitor la noțiunea de *statut juridic*, se menționează că aceasta reprezintă o noțiune generală caracteristică oricărui subiect de drept. Statutul juridic reprezintă o instituție juridică complexă și multilaterală. Înglobînd toate tipurile de relații juridice, determinînd poziția subiecților în societate, statutul juridic al subiectului de drept reflectă și consacră în drept situația reală, *de facto* a acestuia. Cu alte cuvinte, *statutul juridic* reprezintă exprimarea juridică a poziției reale pe care o are cetățeanul sau organizația în sistemul relațiilor sociale reglementate de drept [32, p. 334]. În același timp, statutul juridic determină situația de drept a cetățenilor în diferite sfere ale

activității lor sociale și de stat, stabilește caracterul relațiilor dintre persoană și societate, dintre stat și cetățean [11, p. 6].

Prin esență, statutul juridic reprezintă nucleul exprimării normative a principiilor de bază ce guvernează relațiile persoanei cu statul. Acesta reprezintă un sistem de etaloane, modele de conduită a oamenilor, sancționate și protejate de către stat și, de regulă, general acceptate de societate.

Referitor la conținutul statutului juridic al persoanei, autorul subliniază că acesta este o instituție juridică cu o structură complexă. Nucleul său este format din drepturi, libertăți, interese legale și îndatoriri, dar acestea devin funcționale doar în cazul în care sînt îndeplinite anumite cerințe (de ex., cetățenia, capacitatea juridică etc.) și sînt asigurate prin garanții corespunzătoare (cum ar fi principiile drepturilor omului, inevitabilitatea răspunderii pentru încălcarea drepturilor omului etc.). Toate aceste momente în ansamblul lor formează conținutul statutului juridic al persoanei și îi determină realizarea și eficiența practică [19, p. 377].

În continuare, în contextul categoriilor de statute ale persoanei, sînt identificate: statutul juridic internațional, statutul constituțional, statutul ramural, statutul special și statutul individual. Fiecare categorie de statut se distinge prin trăsături proprii, una dintre care ține de normele care îl reglementează.

În urma descrierii consecutive a fiecărei categorii de statut, se conchide că statutul constituțional al persoanei constituie atît nucleul, cît și garanția principală pentru realizarea celorlalte statute. Gradul de dezvoltare al acestuia demonstrează rolul și valoarea omului și cetățeanului pentru stat și, în același timp, condiționează manifestarea activă a fiecărei persoane în viața societății. Iată de ce în condițiile edificării statului de drept și a democratizării societății noastre, un accent deosebit trebuie pus pe consolidarea și protecția statutului constituțional al persoanei [19, p. 382] și pe o dezvoltare fidelă a acestuia în legislația ramurală a statului.

În continuare, pornind de la cele relatate, atenția este focusată pe însăși conceptualizarea statutului juridic al organizațiilor nonguvernamentale.

Chiar de la bun început se subliniază că în perioada contemporană de dezvoltare a societății civile un rol important în stabilirea unei interacțiuni permanente și comunicări societății cu statul, revine incontestabil ONG-urilor. Posibilitatea acestora de a-și îndeplini funcțiile depinde în mod esențial de condițiile în care își desfășoară activitatea, al căror fundament este *statutul juridic* [32, p. 334].

Constatarea de debut relevă că problema *statutului juridic al persoanei*, a elementelor acestuia este studiată, mai mult sau mai puțin, sub diferite aspecte în cadrul teoriei dreptului, ceea ce nu se poate spune despre *statutul juridic al ONG-urilor*. Lipsa interesului doctrinar în acest sens pare a fi nejustificată, mai ales că activitatea subiectului colectiv de drept, în special al asociației obștești, este mai complicată decît activitatea unei singure persoane, deoarece, pe lîngă relațiile din interiorul asociației, prezintă importanță scopul creării acesteia și funcțiile pe care le realizează, integrîndu-se astfel în structura politică, juridică și organizațională a societății.

Ținînd cont atît de aceste momente, cît și de rolul în creștere al ONG-urilor în viața statului și a societății, în opinia autorului este necesară și justificată pe deplin dezvoltarea teoriei statutului juridic al ONG-urilor, un punct de pornire în acest sens servind teoria

statutului juridic al persoanei. Astfel, în baza reflecțiilor din secțiunea precedentă, se deduce că statutul juridic al unui subiect de drept presupune o totalitate de norme juridice care reglementează condițiile pe care trebuie să le îndeplinească acesta (sau modul de organizare și funcționare în cazul subiectelor colective), drepturile și obligațiile, răspunderea, precum și sancțiunile aplicabile în caz de încălcare a legii.

Referitor la conceptualizarea *statutului juridic al ONG-urilor*, se precizează că referințe directe la acest concept în literatura de specialitate sînt în general puține. În schimb, cercetătorii operează cu conceptul de *statut juridic al asociațiilor obștești*. În principiu, o asemenea preferință este justificată, întrucît majoritatea legislațiilor operează nu cu termenul de *organizație nonguvernamentală*, ci cu *asociație obștească*, fie cu *organizație necomercială*.

Un alt moment la care se atrage atenția ține de faptul că conceptul de *statut juridic al asociațiilor obștești* este mai mult întîlnit în materia dreptului constituțional și a dreptului administrativ. În același timp, acesta fie este identificat cu *statutul constituțional al asociațiilor obștești*, fie este văzut ca ceva distinct de statutul constituțional și statutul administrativ-juridic al acestor asociații. Din aceste considerente, în continuare, este pus accentul pe statutul constituțional al asociațiilor și pe statutul lor administrativ-juridic.

Întrucît Constituția reprezintă nucleul sistemului de drept, se susține că statutul constituțional al asociațiilor obștești reprezintă nucleul statutului juridic al acestora. El stabilește bazele statutului juridic al asociațiilor obștești în toate sferile vieții societății, consacră principiile de bază ale constituirii și funcționării acestora, cele mai principale drepturi, obligații și răspunderea, garanțiile, care sînt concretizate și dezvoltate în legislația adoptată în baza Constituției. Normele juridice care stabilesc acest statut dispun de un nivel de generalizare sporit și de o forță juridică superioară, ele stabilesc în general direcția reglementării juridice a asociațiilor obștești, servind ca bază juridică pentru statutele ramurale ale asociațiilor obștești: administrativ-juridice, civile etc. [32, p. 335].

Comparativ cu statutul constituțional, statutul administrativ-juridic al asociațiilor obștești cuprinde în structura sa sistemul de drepturi, obligații și garanții de realizare normală și protecție a drepturilor și obligațiilor acestora în raport cu autoritățile statului, răspunderea juridică, care se deosebește substanțial de alte tipuri de răspundere socială [35, p. 201]. Statutul juridico-administrativ al asociațiilor obștești determină scopurile sociale prioritare ale activității acestora și competențele lor în raport cu organele puterii executive, de ocrotire a ordinii de drept și alte organe ale statului.

În concluzie, se subliniază că *statutul juridic al ONG-urilor* poate fi înțeles, în linii generale, ca totalitatea normelor juridice care reglementează organizarea și funcționarea acestora, condițiile pe care trebuie să le întrunească, drepturile, obligațiile de care dispun în procesul de realizare a misiunii lor, garanțiile juridice de realizare a acestora, precum și formele de răspundere ce pot surveni în caz de încălcare a legii. *Statutul juridic al ONG-urilor* determină, în esență, locul și rolul acestor organizații ca subiecți de drept în sistemul relațiilor sociale, precum și caracterul relațiilor lor cu cetățenii, statul și autoritățile acestuia.

Paragraful doi (4.2. *Particularitățile statutului juridic al ONG-urilor în România*) este consacrat analizei legislației românești care fundamentează statutul juridic al ONG-urilor.

Pentru început, se atrage atenția la modul în care legiuitorul român utilizează noțiunea de „organizație nonguvernamentală” în textele legislative, constatându-se că practic aceasta este substituită cu alte noțiuni precum: „asociații și fundații”, „asociații și fundații neguvernamentale”, „asociații fără scop patrimonial”, „mediu asociativ, societate civilă”, „asociație legal constituită” etc. Deci expresia „organizație nonguvernamentală” nu este o noțiune juridică.

În continuare, după o scurtă expunere a evoluției legislației în materie, sînt analizate unele reglementări importante din actul normativ principal în domeniu - *Ordonanța Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații* [24]. Sînt evidențiate în special principalele inovații aduse de acest act normativ, comparativ cu vechea legislație. Ca rezultat, se conchide că, prin intermediul acestei Ordonanțe, statul Român susține, încurajează și facilitează realizarea dreptului la asociere al cetățenilor români în vederea consolidării societății civile în comunitatea românească [28, p. 253].

O atenție distinctă este acordată formelor juridice ale organizațiilor nonguvernamentale, reglementate în Ordonanță, precum: asociații, fundații și federații, fiind evidențiate definițiile legale și condițiile de înființare.

Un alt moment, studiat detaliat, este statutul de utilitate publică, prevăzut de Ordonanță, formulîndu-se concluzia că în societatea românească acest statut rămîne unul dificil de obținut, a cărui rol încă nu a fost înțeles.

Aspectul final dezvoltat în acest compartiment al lucrării ține de reglementarea relațiilor dintre ONG-uri și autoritățile statului. În acest scop, sînt analizate dispozițiile mai multor acte normative, importante în materie, precum: *Ordonanța Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații*, *Legii nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică*, *Hotărârea Guvernului nr.618 din 23 iunie 2005 privind constituirea Colegiului pentru Consultarea Societății Civile*, *Legea nr. 248/2013 privind organizarea și funcționarea Consiliului Economic și Social*.

Generalizîndu-se, se menționează că existența și activitatea Consiliului Economic și Social în sistemul autorităților publice constituționale ale României atestă oficializarea parteneriatului dintre stat și ONG-uri, dintre stat și societate civilă, moment ce poate fi considerat un element important al statutului constituțional al ONG-urilor românești. Acest moment însă nu diminuează în niciun fel rolul și importanța celorlalte forme de colaborare dintre autoritățile publice și ONG-uri, care completează statutul juridic ramural al ONG-urilor.

Paragraful trei (4.3. *Reglementarea statutului juridic al ONG-urilor în Republica Moldova*), similar paragrafului precedent, prezintă situația utilizării noțiunii de „organizație neguvernamentală” de către legiuitorul moldovean și conține o analiză a repertoriului legislativ în vigoare care conturează statutul juridic al ONG-urilor.

Astfel, ca și în cazul României, se constată că legislația Republicii Moldova operează cu multe noțiuni care se referă, în esență la același lucru, cum ar fi: – „organizație/asociație neguvernamentală”, „organizație nonprofit”, „organizație

necomercială”, „persoană juridică fără scop lucrativ”, „organizație filantropică”, „asociație obștească”, „societate civilă”.

În continuare, actul legislativ de bază în materie analizat este *Legea cu privire la asociațiile obștești* [17], care începe, cu definiția asociației obștești. În contextul analizei acesteia, se atrage atenția că scopul asocierii în asociație obștească, prevăzut de legiuitorul moldovean, pe lângă faptul că nu este același în diferite acte legislative (în *Codul civil* – scopul asociației este „satisfacerea unor necesități nemateriale”, iar în *Legea cu privire la asociațiile obștești* – „realizarea unor drepturi legitime”), mai este și unul prea îngust, sau chiar incorect formulat. Respectiv, se susține că scopul asocierii în realitate constă în realizarea unor activități în interes general, comunitar, sau în interesul personal nepatrimonial al asociațiilor (care în sens larg cuprinde și realizarea de drepturi și libertăți).

O atenție distinctă în context se atrage la asemenea momente reglementate de legea-cadru, precum: *principiile de constituire și de activitate a asociațiilor obștești* (fiind apreciat în mod deosebit principiul libertății și neingerinței reciproce), *restricții referitoare la constituirea și activitatea asociațiilor obștești* (atenția principală fiind centrată pe dreptul funcționarilor publici de a se asocia), *înregistrarea statutului asociației* (în acest sens, considerându-se că procedura administrativă este bine venită cele judiciare din România), *drepturile și libertățile asociațiilor obștești*, *statutul de utilitate public* (care, în raport cu situația din România, este apreciat mai perfect, cel puțin din punct de vedere juridic) etc.

În contextul analizei asigurării juridice a interacțiunii statului cu ONG-urile, sînt analizate cele mai importante acte legislative moldovenești, precum: *Legea privind transparența în procesul decizional*, *Legea privind administrația publică locală*, *Legea cu privire la Guvern*, *Legea privind administrația publică centrală de specialitate*, *Concepția privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă*, *Hotărîrea Guvernului cu privire la crearea Consiliului Național pentru Participare*.

În concluzie, raportîndu-se situația Republicii Moldova la cea a României, se susține necesitatea instituirii unui Consiliu Economic și Social și în Republica Moldova, care astfel să reprezinte societatea civilă (ONG-urile) în relațiile de colaborare și parteneriat cu cele mai importante autorități publice ale statului: Parlamentul și Guvernul.

Paragraful patru (*4.4. Statutul juridic al ONG-urilor în actele Uniunii Europene*) este consacrat analizei actelor internaționale și comunitare care reglementează situația juridică a ONG-urilor.

În encreț se precizează faptul că deja de mai multe decenii, Consiliul Europei este preocupat de consolidarea cadrului juridic al societății civile în Europa. Acest lucru a condus la adoptarea în anul 1986 a *Convenției europene privind recunoașterea personalității juridice a organizațiilor non-guvernamentale internaționale*, care este singurul instrument internațional ce se aplică obligatoriu acestor organizații.

Discuțiile cu privire la statutul organizațiilor nonguvernamentale au început în cadrul Consiliului Europei în anul 1996, care ulterior au condus la adoptarea, în anul 1998 – a *Liniilor directoare pentru dezvoltarea și consolidarea ONG-urilor din Europa*, iar în anul 2002 – a *Principiilor fundamentale ale statutului ONG-urilor din*

Europa. Aceste documente au completat logic și esențial Convenția nr. 124. Dat fiind faptul că „principiile fundamentale” nu au forță juridică, în anul 2004 Comitetul de Miniștri a recomandat distribuirea documentului statelor membre ale Consiliului Europei, ulterior în 2007 adoptând o Recomandare în acest sens.

Prin urmare, se constată că statutul juridic al ONG-urilor în Europa este conturat de trei documente importante:

- *Convenția europeană privind recunoașterea personalității juridice a ONG-urilor internaționale;*

- *Principiile fundamentale ale statutului ONG-urilor din Europa;*

- *Recomandarea CM/Rec (2007) 14 Comitetului de Miniștri referitoare la statutul juridic al ONG-urilor în Europa.*

În continuare, analiza este axată pe principalele compartimente ale ultimelor două acte comunitare, care cu unele diferențe minore, practic dispun de o structură și conținut asemănător, stipulând asemenea momente importante precum: - sfera de acțiune; principiile de bază; scopurile și sarcinile; instituirea; conținutului statutului; calitatea de membru; capacitatea juridică; obținerea capacității juridice; administrarea; proprietatea și colectarea mijloacelor; susținerea din partea statului; transparența și rapoartele; supravegherea; răspunderea și relațiile cu organele statului.

La finalul analizei se conchide că în linii generale, standardele europene ale statutului juridic al ONG-urilor au fost recepționate de către legiuitorul din România și din Republica Moldova, legislația în vigoare în aceste state favorizând substanțial înființarea și funcționarea ONG-urilor. Cu toate acestea, considerăm că principalele obstacole în calea realizării statutului ONG-urilor (nemijlocit a drepturilor și obligațiilor) rezidă în lipsa de deschidere a puterii spre dialog și cooperare, încălcarea frecventă și flagrantă de către autorități a reglementărilor ce țin de interacțiunea cu societatea civilă, precum și lipsa unor mecanisme și pîrghii reale și eficiente cu ajutorul cărora ONG-urile să opună rezistență și să influențeze deciziile și politicile publice care afectează drepturile și interesele generale ale societății și cetățenilor.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Ca rezultat al studierii profunde și multilaterale a *Statutului juridic al ONG-urilor în statele democratice*, s-a reușit soluționarea unei probleme științifice importante care constă în identificarea elementelor fundamentale ale statutului juridic al ONG-urilor și propunerea unor amendamente constituționale și legislative, necesare pentru consolidarea societății civile și a statutului ONG-urilor ca parteneri ai statului în România și Republica Moldova în contextul democrației participative.

De rînd cu investigația complexă realizată asupra problemei statutului ONG-urilor (prin care s-a dezvoltat substanțial teoria ONG-urilor), aportul autorului se concretizează și în o serie de concluzii și recomandări cu o valoare teoretică și practică deosebită, și anume:

Concluzii:

- Societatea civilă este strîns legată de democrație și statul de drept, de care depinde și pe care le influențează. O societate civilă dezvoltată poate fi interpretată

ca o forță capabilă să se impună statului, să-l influențeze și să-l controleze și, de ce nu, să-l susțină în exercitarea funcțiilor sale.

- Rolul deosebit al societății civile în statul de drept este determinat de funcțiile pe care le îndeplinește aceasta, și anume: *funcția de reprezentare a intereselor cetățenilor; funcția de susținere a statului în prestarea diferitor servicii publice; funcția de participare la procesul de elaborare a politicilor și deciziilor publice; funcția de control (monitorizare) a modului de realizare a politicilor și deciziilor publice; funcția de aplanare a conflictelor sociale și de dezvoltare a culturii politice, juridice etc.; funcția de responsabilizare a puterii în raport cu cetățenii.*

- Valoarea societății civile rezidă în faptul că ea întărește legitimitatea democrației, exercită un control social asupra statului și puterii, multiplică mijloacele de exprimare a intereselor, întărește conștiința și încrederea cetățenilor în puterea lor, permite recrutarea și formarea de noi lideri și reprezentanți competenți, care ar putea activa în parteneriat cu autoritățile statului în soluționarea problemelor și realizarea intereselor societății. Respectiv, cu cât e mai dezvoltată societatea civilă, cu atât mai multe posibilități sînt pentru dezvoltarea și fortificarea statului de drept democratic.

- Societatea civilă cuprinde diverse forme asociative, toate dispunînd de un set de trăsături comune, fiindu-le proprie și o denumire comună – *organizații* sau *instituții ale societății civile*. În baza criteriilor puse la baza clasificării acestora, considerăm că din categoria ONG-urilor fac parte, în special, organizațiile centrate pe beneficiul public și cele centrate pe acțiuni politice, cu excepția partidelor politice.

- ONG-urile reprezintă acele forme juridice asociative constituite în baza dreptului de asociere al persoanelor, centrate pe beneficiul public și/sau pe acțiuni politice, care urmăresc, în principal, promovarea și realizarea liberă a unor interese publice, inclusiv prin interacțiune și în colaborare cu autoritățile statului, față de care sunt independente.

- O distincție clară între ONG-uri și alte asociații ale societății civile ține de scopul și domeniul de activitate al acestora. Astfel dacă ONG-urile sînt orientate mai mult spre promovarea, realizarea unor interese publice, implicîndu-se în activități de *expertiză, lobby și advocacy*, deci interacționînd cu autoritățile statului, atunci celelalte asociații sînt axate, în special, pe atingerea unor scopuri mai restrînse, pe realizarea unor activități de ajutor și susținere, fie doar în raport cu membrii lor, fie în raport cu alte grupuri și categorii sociale.

- De aici reiese destul de clar că anume ONG-urile reprezintă acele forme asociative care contribuie la dezvoltarea democrației, în general, și a democrației participative, în special, în cadrul statului de drept, în virtutea acestui fapt fiindu-le absolut necesar un statut juridic distinct.

- Rolul ONG-urilor în statele contemporane poate fi sintetic exprimat prin ideea că ele reprezintă porta-voce a societății civile și a cetățenilor, fiind principalul reprezentant al acestora în raport cu autoritățile statului, în cazurile de protecție și apărare a drepturilor și intereselor acestora atît prin contestarea acțiunilor autorităților publice, cît și prin contribuția adusă la optimizarea procesului decizional și normativ per ansamblu.

- Fundamentele constituționale ale ONG-urilor în democrațiile constituționale sunt: *principiul pluralismului*, care garantează existența și diversitatea acestora,

dreptul de asociere, care condiționează instituirea lor și *principiile de interacțiune cu statul* – menite să asigure funcționalitatea ONG-urilor ca exponenți principali ai societății civile.

- Exercițarea dreptului de asociere implică câteva exigențe importante: asociațiile sînt independente atît unele față de altele (prin specializarea scopurilor), cît și față de stat, ceea ce denotă libertatea înființării și funcționării lor. Pe cale de consecință, asocierea nu poate fi impusă (cu excepția exercițiului unei misiuni de serviciu public) și nici interzisă (prin autorizarea de asociații unice într-o anumită sferă a relațiilor sociale).

- O interacțiune eficientă a statului cu societatea civilă (cu ONG-urile ca reprezentanți ai acesteia) este posibilă doar în condițiile stabilirii unui acord în acest sens, prin elaborarea unui act politico-juridic – *Concepția interacțiunii statului cu societatea civilă*, care să stabilească printre altele următoarele principii ale interacțiunii statului cu societatea civilă: *principiul legalității; principiul accesului egal la interacțiune; principiul susținerii și responsabilității reciproce; principiul controlului reciproc; principiul neingerinței reciproce; principiul recunoașterii de către organele puterii de stat a drepturilor și intereselor instituțiilor societății civile de a participa la procesul de elaborare și realizare a politicii de stat; principiul asigurării drepturilor și intereselor instituțiilor societății civile; principiul transparenței și colegialității procesului de elaborare și realizare în comun a deciziilor.*

- *Statutul juridic al ONG-urilor* poate fi înțeles, în linii generale, ca totalitatea normelor juridice care reglementează organizarea și funcționarea acestora, condițiile pe care trebuie să le întrunească, drepturile, obligațiile de care dispun în procesul de realizare a misiunii lor, garanțiile juridice de realizare a acestora, precum și responsabilitatea pe care o au pentru activitatea desfășurată și, eventual, răspunderea pentru abaterile admise. *Statutul juridic al ONG-urilor* determină, în esență, locul și rolul acestor organizații ca subiecți de drept în sistemul relațiilor sociale, precum și caracterul relațiilor lor cu cetățenii, cu statul și autoritățile acestuia.

- În baza statutului juridic al persoanei, ONG-urilor le sînt proprii câteva categorii de statute juridice: - *statut juridic internațional*; - *statut juridic constituțional* (conturat de normele și principiile constituționale); - *statut juridic ramural* (drept civil, drept administrativ etc.); - *statut juridic special* (în funcție de forma juridică de organizare – asociație obștească, fundație, sindicat, asociație patronală, organizație filantropică etc.); *statut juridic individual* (determinat de actul de constituire al fiecărei asociații în parte – Statutul acesteia).

- Statutul constituțional al asociațiilor obștești reprezintă nucleul statutului juridic al acestora. El stabilește bazele statutului juridic al asociațiilor obștești în toate sferele vieții societății, consacră principiile de bază ale constiuirii și funcționării acestora, cele mai principale drepturi, obligații și răspunderea, garanțiile, care sînt concretizate și dezvoltate în legislația adoptată în baza Constituției. Normele juridice care stabilesc acest statut dispun de o forță juridică superioară, stabilind direcția generală a reglementării juridice a asociațiilor obștești, servind ca bază juridică pentru statutele ramurale ale asociațiilor obștești: administrativ-juridice, civile etc.

- Existența și activitatea Consiliului Economic și Social în sistemul autorităților publice constituționale ale României atestă oficializarea parteneriatului dintre stat și ONG-uri, dintre stat și societate civilă, moment ce poate fi considerat un element important al statutului constituțional al ONG-urilor românești. Acest moment însă nu diminuează în niciun fel rolul și importanța celorlalte forme de colaborare dintre autoritățile publice și ONG-uri, care completează statutul juridic ramural al ONG-urilor.

În baza cercetării realizate și a concluziilor formulate, înaintăm următoarele **recomandări**:

La nivel de Constituție:

- Pentru consolidarea constituțională a raporturilor de colaborare dintre stat și societatea civilă, ar fi bine venită consacrarea în Legea fundamentală a unui compartiment distinct în care să fie reglementate principalele momente în materie: principii, drepturi, obligații responsabilități.

- Pornind de la rolul distinct al Consiliului Economic și Social din România în asigurarea interacțiunii statului cu societatea civilă, considerăm că și în Republica Moldova ar fi necesară instituirea unui asemenea organism, care astfel să reprezinte societatea civilă în relațiile de colaborare și parteneriat cu cele mai importante autorități publice ale statului: Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova, consolidând astfel fundamentul constituțional al societății civile.

- Ținând cont de faptul că *pluralismul* constituie fundamentul constituțional al societății civile, considerăm că texte constituționale ale ambelor state necesită unele modificări în vederea consolidării rolului pluralismului de a fi condiție și garanție a democrației. Astfel, în Constituția Republicii Moldova este necesară delimitarea clară dintre *pluralism* și *pluralism politic*, iar în ambele Constituții se impune necesitatea de a consacra *pluralismul* drept valoare supremă (prin modificarea art. 1 alin. (1) din CR și CRM), și garantarea acestuia prin limitarea revizuirii textului constituțional (substituirea noțiunii de *pluralism politic* cu noțiunea de *pluralism* în art. 152 alin. (1) din CR și completarea art. 142 alin. (1) din CRM cu noțiunea de *pluralism*).

- Pornind de la faptul că art. 42 din Constituția Republicii Moldova necesită unele modificări în vederea garantării tuturor persoanelor a dreptului la asociere, propunem următoarea redactare a acestuia: „(1) Orice persoană are dreptul de a se asocia liber în sindicate, în patronate și alte forme de asociere, pentru promovarea și apărarea drepturilor și intereselor sale. (2) Nimeni nu poate fi constrâns a se asocia sau a rămîne membru al vreunei asociații” (3) Toate formele de asociere sunt egale în fața legii și a justiției”.

- În cazul reglementării constituționale a dreptului la asociere în România propunem recunoașterea acestui drept *oricărei persoane* și nu doar cetățenilor României, după cum este în prezent.

La nivel de Lege-cadru în domeniu:

- Pornind de la definiția și aprecierea dată ONG-urilor, considerăm a fi anacronice dispozițiile art. 9 alin. (4) din *Legea Republicii Moldova cu privire la asociațiile obștești*, în care drept „organizații neguvernamentale” sunt determinate a fi doar filialele asociațiilor obștești internaționale constituite în conformitate cu legislația Republicii Moldova pe teritoriul acesteia (o primă accepție dată acestor

organizații în spațiul ex-sovietic). Respectiv, la moment, susținem necesitatea abrogării acestor prevederi legale, în speranța că în viitorul apropiat, cercetarea amplă a subiectului va face posibilă formularea unei definiții legale a conceptului de ONG.

- Dată fiind semnificația deosebită a principiilor de constituire și activitate a asociațiilor obștești pentru garantarea și realizarea dreptului fundamental de asociere, propunem reglementarea expresă a acestora și în Legea-cadru din România (după modelul Republicii Moldova). În concret, considerăm necesară introducerea într-un articol distinct în *Ordonanța Guvernului 26/2000* a următoarelor dispoziții: „(1) Asociațiile sînt egale în fața legii și își desfășoară activitatea conform programelor și statutelor lor, în conformitate cu Constituția și cu legislația. (2) Asociațiile se constituie și își desfășoară activitatea pe principiile liberului consimțămînt, autonomiei, autogestiunii, egalității în drepturi a tuturor membrilor. (3) Activitatea asociațiilor obștești are un caracter transparent, informația cu privire la documentele de constituire și cele programatice fiind accesibilă tuturor. (4) Asociațiile obștești sînt libere să-și stabilească structura internă, să-și aleagă scopurile, formele și metodele de activitate. Activitatea asociațiilor obștești, bazată pe principiul supunerii necondiționate a membrilor asociației conducerii acesteia, este interzisă. (5) Amestecul neîntemeiat al organelor și organizațiilor de stat, al persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea asociațiilor obștești, precum și amestecul asociațiilor obștești în activitatea organelor și organizațiilor de stat, a persoanelor cu funcții de răspundere nu se admite, cu excepția cazurilor expres prevăzute de legislație.”

- Pentru încurajarea asociativității, creșterii implicării civice și facilitarea actului civic de creare a asociațiilor, respectiv fundațiilor în România, propunem simplificarea procedurii de înregistrare, astfel încît aceasta să fie un act simplu pentru orice persoană interesată, să presupună costuri minime și să fie accesibilă atît persoanelor din zonele rurale, cît și persoanelor defavorizate sau excluse social. Respectiv, propunem substituirea actualei proceduri judiciare cu o procedură administrativă pentru dobîndirea personalității juridice de către ONG-uri (procedură preferată de altfel de legiuitorul moldovean).

- În legile organice din domeniu ale ambelor state considerăm binevenită includerea de reglementări ce privesc instituirea și calitatea de membru al ONG-urilor (asemănător reglementărilor de la nivel comunitar). În acest sens, ar fi oportune următoarele stipulări:

- orice persoană, fizică sau juridică, cetățean al statului sau nu, or un grup de persoane trebuie să dispună de posibilitatea de a înființa liber un ONG;

- nici o persoană nu poate fi obligată prin lege sau prin alt mod să adere la un ONG, cu excepția cazurilor asociațiilor sau organizațiilor create în conformitate cu legislația pentru reglementarea și ordonarea unei anumite activități profesionale;

- posibilitatea persoanei de a adera la un ONG, nu trebuie să fie limitată excesiv prin lege, ci trebuie, în primul rînd, să fie stabilită în statutul ONG-ului, care la rîndul său nu trebuie să admită impunerea unor condiții discriminatorii;

- membrii ONG-urilor trebuie să fie protejați față de excluderea din organizație ce contravine statutului acesteia;

- persoanele membre ale ONG-ului nu trebuie să fie sancționate în vreun fel pentru statutul lor de membru.

În opinia noastră, asemenea momente sunt de natură să garanteze respectarea dreptului fundamental la asociere al persoanelor în România și Republica Moldova, cât și să consolideze statutul juridic al ONG-urilor în aceste state.

BIBLIOGRAFIA

1. Archer A. Methods of multilateral management: The interrelationship of international organizations and NGOs. In: Trister, G.T. (ed.), *The US, the UN and the Management of Global Change*, UNA-USA, New York, 1983.
2. Avornic Gh. *Tratat de teoria generală a statului și dreptului* (în două volume). Vol. II. Chișinău: S.n., 2010 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”).
3. Bomberger E. *La société politique contre la société civile, des années 1970 a nos jours. Le paradoxe démocratique Français. Thèse de doctorat en Sciences Politiques soutenue publiquement le 29 Novembre 2013. Université Panthéon-Assas École doctorale Georges VEDEL.*
4. Budurina–Goreacii C. The role of civic society organizations on community development. (practical aspects). In: *E-Governance, V-th International Scientific Conference, During the – Science Days of TU-Sofia 2013, Conference Proceedings. Sozopol, June 2013.*
5. Cace S., Nicolăescu V., Anton A.-N., Rotaru S. *Organizațiile neguvernamentale și economia socială. Manual de intervenție.* București: Expert, 2011.
6. *Carta Națiunilor Unite, semnată la San Francisco la 26 iunie 1945, la încheierea Conferinței Națiunilor Unite pentru Organizația Internațională și a intrat în vigoare la 24 octombrie 1945.* [resurs electronic]: http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf. (accesat la 15.05.2015).
7. Costachi Gh. *Spre o statalitate democratică și de drept.* Chișinău, F.E.-P. ”Tipografia Centrală”, 2007.
8. Costachi Gh., Ungureanu C. Rolul organizațiilor nonguvernamentale în contextul democratizării societății. În: *Особенности адаптации законодательства Молдовы и Украины к законодательству Европейского Союза, международная научно-практическая конференция, 27-28 марта 2015 г. Кишинев, 2015.*
9. Dermagne J. *Institutions et société civile.* In: *Revue Agir, Mars 2007, nr. 20.* [resurs electronic]: <http://www.societestrategie.fr/pdf/agir29txt02.pdf> (accesat la 06.06.2015).
10. France. *Conseil Économique et Social. Contribution au débat, adoptée par le Bureau dans sa réunion du mardi 14 mai 2002.* [resurs electronic]: <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/024000464.pdf>. (accesat la: 03.04.2015).
11. Grama D.C., Martîncic E.G. *Statutul constituțional al persoanei.* Chișinău: Cartea Moldovenească, 1981.
12. Hotărârea din 13.08.1981, cauza Young, James și Webster c. Regatului Unit, Plenul Curții, publicată în *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, culegere întocmită de Vincent Berger, IRDO, p. 500, apud V. Bărbățeanu, *Dreptul de asociere în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Ed. Lumen, Iași, 2006.
13. Ionescu C. *Principii fundamentale ale democrației constituționale.* București: Lumina Lex, 1997.

14. Jeuland E. La definition juridique de la societe civile, In AGIR, Revue Generale de Strategie, Dossier special: Societe civile et pouvoir, n°30, mars 2007.
15. Judge A. NGOs and civil society: Some realities and distortions. The challenge of “Necessary-to-Governance Organizations” (NGOs). In: Transnational Associations, 1995, nr. 3.
16. Jura C. Rolul Organizațiilor nonguvernamentale pe plan internațional. București: ALL BECK, 2003.
17. Legea cu privire la asociațiile obștești, nr. 837 din 17.05.1996. Republicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 153-156BIS, din 02.10.2007.
18. Lester M. Salamon, Helmut K. Anheier și asociații, Globalizarea sectorului nonprofit: O teorie revizuită rezumat, Center for Civil Society Studies, The Johns Hopkins University, 1998.
19. Marian O. Statutul juridic al persoanei: concept, structură și categorii. În: Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului, Masă rotundă cu participare internațională din 11 decembrie 2013. Chișinău: AAP, 2014.
20. Marin C. Societatea civilă: între mit politic și pledoarie socială (studiu monografic). Chișinău, 2007.
21. Martens K. Examining the (Non-)Status of NGOs in International Law. In: Indiana Journal of Global Legal Studies, 2003, Volume 10, Issue 2, Article 1.
22. Martens K. Mission Impossible? Defining Nongovernmental Organizations. In: Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organisations, September 2002, Vol. 13, No. 3.
23. Mureșan M., Duțu M. Societatea civilă – actor nonstatal major. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2006.
24. Ordonanța Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații. Publicată în Monitorul Oficial nr. 39 din 31 ianuarie 2000.
25. Piana D. Construirea democrației la frontiera spațiului public European. Traducere de R. Popescu. Iași: Institutul European, 2009.
26. Qu'est-ce que La Societe Civile? Auteurs (texte original en allemand): Nina Cvetek & Friedel Daiber. Traduction en français: Rabary-Andriamanday Voahanitriniaina. Réalisation : KMF-CNOE, en partenariat avec la Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Antananarivo, octobre 2009.
27. Rucht D. Multinationale bewegungsorganisationen: Bedeutung, bedingung, perspektiven. In: Forschungsjournal Neue Soziale Bewegungen. Soziale Bewegungen und Nicht-Regierungsorganisationen, 1996, nr. 2.
28. Ungureanu C. Reflecții asupra cadrului juridic al ONG-urilor în România. În: Teoria și practica administrației publice, materialele conferinței științifico-practice internațională din 22 mai 2015. Chișinău: AAP, 2015.
29. Weyers H. Co-operation between non-governmental volunteer services and the United Nations Volunteer Programme. In: The International Journal of Comparative Sociology, 1980, 21(3/4).
30. Willetts P. Introduction. In: Willetts P. The Conscience of the World”. The Influence of Non-Governmental Organisations in the UN System. London: Hurst, 1996.
31. Авцинова Г.И. Гражданское общество в России: проблемы и перспективы. В: Власть, 2000, №2.

32. Гакало Е.В. Понятие конституционно-правового статуса общественных объединений. В: Управление в социальных и экономических системах: тез. докл. XVII Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 2–6 июня 2008 г. / Минский ин-т управления. Минск: Издательство МИУ, 2008.
33. Гриб В.В. Взаимодействие органов государственной власти и институтов гражданского общества в Российской Федерации: конституционноправовые аспекты: монография. 2-е изд. Москва: Изд-тво «Юрист», 2011.
34. Зотова З.М. Власть и общество: проблемы взаимодействия. Москва: Омега-Л, 2001
35. Ивакин А. Понятие и содержание административно-правового статуса общественных объединений в Российской Федерации. В: Право и жизнь. Независимый правовой журнал, 2006, № 94.
36. Матузов Н.И. Гражданское общество: сущность и основные принципы. В: Правоведение, 1995, № 3.

PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI

1. Ungureanu C. *Reflecții asupra cadrului juridic al ONG-urilor în România*. În: Teoria și practica administrației publice, materialele conferinței științifico-practice internațională din 22 mai 2015. Chișinău: AAP, 2015, p. 253-257.
2. Ungureanu C., Costachi Gh. *Rolul organizațiilor nonguvernamentale în contextul democratizării societății*. În: Особенности адаптации законодательства Молдовы и Украины к законодательству Европейского Союза, международная научно-практическая конференция, 27-28 марта 2015 г. Кишинев, 2015, p. 41-46.
3. Ungureanu C. *Positive Influence on Democracy in Relations between Nongovernmental Organizations and Public Institutions*. In: Indian Journal of Applied Research, January 2015, Volume 5, Issue 1, p. 558-560.
4. Ungureanu C. *Fenomenul asocierii în Republica Moldova*. În: Revista Națională de Drept, 2015, nr. 2, p. 48-52.
5. Ungureanu C. *Raportul putere politică – opoziție și rolul ONG-urilor în cadrul acestuia*. În: Legea și Viața, 2015, nr. 2, p. 32-36.
6. Ungureanu C., Nemțoi G. *NGO-s as Instrument of Democracy*. In: International Journal of Humanities and Social Science, vol. 3 No. 16 [Special Issue – August 2013], p. 110-113.
7. Ungureanu C., Ionescu Florea N., Negru G. *The role of NGOs in European governance*. In: The Annals of The “Ștefan cel Mare” University of Suceava. Fascicle of The Faculty of Economics and Public Administration, 2010, Vol. 10, No. 2 (12), p. 284-210.

ADNOTARE

Ungureanu Ciprian Gabriel. *Statutul juridic al organizațiilor nonguvernamentale în statele democratice.* Teză de doctor în drept. Specialitatea: 552.01. – Drept constituțional. Chișinău, 2015

Structura tezei: Teza de doctor în drept cuprinde: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 320 de titluri, 174 de pagini text științific. Rezultatele științifice sînt publicate în 7 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: societate civilă, pluralism, asociere, dreptul la asociere, organizație nonguvernamentală (ONG), stat de drept, statut juridic, asociație obștească, Constituție.

Domeniul de studiu: drept constituțional.

Scopul lucrării rezidă în studierea organizațiilor nonguvernamentale ca exponenți principali ai societății, în vederea conturării statutului juridic al acestora și aprecierii cadrului constituțional și legislativ ce permite manifestarea acestora ca parteneri ai statului în cadrul democrației participative din România și Republica Moldova. **Obiectivele cercetării:** analiza formelor de organizare a societății civile și identificarea ONG-urilor în cadrul acestora; argumentarea rolului ONG-urilor ca exponenți principali ai societății civile, în dezvoltarea democrației; dezvoltarea conținutului și rolului pluralismului ca fundament constituțional al societății civile și al ONG-urilor în statele democratice; analiza dreptului la asociere ca fundament al statutului constituțional al ONG-urilor; fundamentarea teoretică a statutului juridic al ONG-urilor și identificarea tipurilor de statute de care dispun acestea; analiza conținutului statutului juridic al ONG-urilor în România, Republica Moldova și actele Uniunii Europene, în vederea aprecierii contribuției pe care o are la afirmarea sectorului neguvernamental ca partener al statului în contextul democrației participative.

Noutatea și originalitatea științifică. Noutatea științifică a lucrării derivă din încercarea: de a identifica principiile de interacțiune a statului cu societatea civilă; de a contura fundamentul constituțional al societății civile; de a explica esența semantică a conceptului de organizație nonguvernamentală și locul acestei organizații în sistemul instituțiilor societății civile; de a identifica conținutul statutului juridic al ONG-urilor; de a trasa o paralelă între Constituție și cadrul legislativ care conturează statutul juridic al ONG-urilor (inclusiv sub aspect comparativ: România – Republica Moldova).

Problema științifică importantă soluționată constă în identificarea elementelor fundamentale ale statutului juridic al ONG-urilor și propunerea unor amendamente constituționale și legislative, necesare pentru consolidarea societății civile și a statutului ONG-urilor ca parteneri ai statului în România și Republica Moldova în contextul democrației participative.

Semnificația teoretică. Rezultatele investigației realizate sînt benefice dezvoltării continue a teoriei societății civile și a statului de drept, a democrației participative, a teoriei organizării și funcționării organizațiilor neguvernamentale, precum și a dreptului constituțional. Teza reprezintă o sursă monografică pentru cercetătorii din domeniile dreptului public, preocupați de problema societății civile și a organizațiilor neguvernamentale, a mecanismului de realizare a interacțiunii acestora cu statul.

Valoarea aplicativă a lucrării. Rezultatele obținute pot servi drept repere orientative în cercetarea ulterioară a problemei abordate; pot fi folosite în procesul didactic ca suport teoretic în cadrul cursurilor de specialitate. Ele vor contribui la amplificarea și la aprofundarea cunoștințelor teoretice privind fenomenul societății civile și a rolului ONG-urilor în societatea democratică.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele obținute considerăm că trebuie transpuse în legislația în vigoare, în vederea consolidării statutului juridic al ONG-urilor în democrațiile constituționale din Republica Moldova și România.

АННОТАЦИЯ

Унгуряну Чиприан Габриэль. *Правовой статус неправительственных организаций в демократических государствах.* Диссертация на соискание научной степени доктора права по специальности: 552.01 – Конституционное право. Кишинэу, 2015 год

Структура. Диссертация включает: введение, четыре главы, выводы и рекомендации, библиографический список из 320 названий, 174 страниц научного текста. Научные результаты опубликованы в 7 научных статьях.

Ключевые слова: гражданское общество, плюрализм, ассоциация, право на объединение, неправительственная организация (НПО), правовое государство, правовой статус, общественное объединение, Конституция.

Предмет исследования: конституционное право.

Цель работы заключается в изучении неправительственных организаций в качестве ключевых представителей гражданского общества, с тем чтобы выявить их правовой статус и оценить качество их конституционного и законодательного регулирования. **Задачи исследования:** выяснение роли, функции гражданского общества и принципы его взаимодействия с государством; развитие содержания и аргументация роли плюрализма, как конституционной основы современного гражданского общества; терминологический анализ понятия «неправительственная организация»; выяснение роли НПО, как фактор развития демократии; концептуализация правового статуса человека и НПО; интерпретация права на объединение в качестве основы конституционного статуса НПО; анализ существующей правовой основы НПО в Румынии и Молдове, в целях выяснения ее качества и вклада, которого вносит в развитие сектора НПО.

Научная новизна и оригинальность работы подчеркиваются тем, что автор: определяет принципы взаимодействия государства и гражданского общества; выясняет конституционные основы гражданского общества; объясняет суть семантической концепции НПО и место таких организаций в системе гражданского общества; определяет содержание правового статуса неправительственных организаций; проводит параллель между Конституцией и правовой базы которая очерчивает правовой статус НПО (в том числе в сравнительном аспекте: Румыния - Молдова).

Решенная научная проблема заключается в выявлении необходимости укрепления правового статуса НПО в Румынии и Молдавии, посредством соответствующих поправок в Конституции и законодательстве, абсолютно необходимые для укрепления гражданского общества и развития демократии участия в этих странах.

Теоретическое значение. Результаты исследования могут быть полезны дальнейшему развитию теории гражданского общества и правового государства, партисипативной демократии, теории организации и функционирования неправительственных организаций, а также конституционного права. Диссертация является монографическим источником для исследователей из области публичного права заинтересованными вопросами гражданского общества и НПО, механизма их взаимодействия с государством.

Прикладное значение. Результаты могут быть использованы для дальнейшего исследования проблемы и в научно-образовательном процессе. Они могут способствовать расширению и углублению теоретических знаний о гражданском обществе и о роли неправительственных организаций в демократическом правовом государстве.

Внедрение научных результатов. Результаты могут быть использованы для внесения изменений и дополнений в текущем законодательстве в целях укрепления правового статуса неправительственных организаций в конституционных демократиях Молдовы и Румынии.

ANNOTATION

Ciprian Gabriel Ungureanu. *The legal status of non-governmental organizations in democratic states.* PhD thesis; specialty 552.01 – Constitutional law.
Chisinau, 2015

Structure. The thesis includes: an introduction, four chapters, conclusions and recommendations, bibliography of 320 titles, 174 pages of scientific text. The scientific results are published in 7 scientific articles.

Key-words: civil society, pluralism, association, freedom of association, non-governmental organization (NGO), rule of law, legal status, public association, constitution.

Field of study: constitutional law.

Goal of the thesis: Aim of this work lies in studying NGOs as main representatives of civil society, for analysis of their legal status and assessing the quality of constitutional and normative regulations.

The objectives of the thesis are: to elucidate the role, functions of civil society and the principles of its interaction with state; to develop the content and to argue the role of pluralism as a constitutional foundation of contemporary civil society; to terminological approach the concept of „nongovernmental organization”; to elucidate the role of NGOs as a factor for the development of democracy; to conceptualize the legal status of the person and of NGOs; to interpret the freedom of association as the foundation of the constitutional status of NGOs; to reveal the current legal framework of NGOs in Romania and Moldova, in order to ascertain the quality and contribution that makes to the development of NGO sector.

Scientific novelty and originality. Scientific novelty of the work derives from the attempt: to identify principles of interaction of the state and civil society; to outline the constitutional foundation of civil society; to explain the semantic essence of the concept of NGO and place of such organizations in civil society institutions system; to identify the content of the legal status of NGOs; to draw a parallel between the Constitution and the legal framework that outlines the legal status of NGOs (including comparative aspect: Romania - Moldova).

Important **scientific problem solved** is to consists in emphasizing the need to strengthen the legal status of NGOs both from Romania, as well as in Moldova, through appropriate amendment of constitutional and legislative framework in force measures absolutely necessary to strengthen civil society and develop participatory democracy in these countries.

Theoretical and practical importance. The results of investigation are beneficial for the ongoing development of the theory of civil society an of rule of law, participatory democracy, theory of organization and functioning of NGOs, and constitutional law. The thesis is a monograph source for researchers in the fields of public concerned with the issue of civil society and NGOs, the mechanism of achieving the interaction between them and the state.

The practical value the work. The results can serve as benchmarks to guide further research the issue being addressed. They can be used in the teaching process as theoretical support for specialized courses. They will contribute to the widening and deepening of theoretical knowledge on the phenomenon of civil society and the role of NGOs in a democratic society.

Implementation of scientific results. The results will be translated into legislation in order to strengthen the legal status of NGOs in constitutional democracies of Moldova and Romania.

UNGUREANU CIPRIAN GABRIEL

STATUTUL JURIDIC

AL ORGANIZAȚIILOR NONGUVERNAMENTALE

ÎN STATELE DEMOCRATICE

Specialitatea:
552.01. – Drept constituțional

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 22.11.2015

Hârtie offset. Tipar offset.

Coli de tipar: 2,0

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tirajul 70 ex.

Comanda nr. 46

Denumirea și adresa instituției în care a fost tipărit autoreferatul

SRL “PRINT-CARO”

m. Chișinău, str. Astronom N. Donici, 14